

Pszichoterápia

a klinikum, szociális ellátás, mentálhigiéné, nevelési tanácsadás, szervezeti tanácsadás,
prevenció szakmai folyóirata

2013. április, 22. évfolyam, 2. szám

Tartalom

A szerkesztő előszava

Albert-Lőrincz Enikő

TANULMÁNYOK

Elméleti tanulmány

Csigó Katalin: Kényszerbetegek pszichoanalitikus kezelése: szembenézés a kognitív idegtudomány eredményeivel

Elméleti tanulmány

Andrejkovics Mónika, Gasparik Éva, Bokor Petra, Frecska Ede: Az orvoslás és a pszichoterápia új paradigmája: a bio-pszicho-szocio-spirituális (BPSS) modell

Módszertani tanulmány

Boldvai Ferenc, Kárpáti Gyöngyvér, Csorba János, Mészáros Judit: Individuálpszichológiai játékdrama tapasztalatok beilleszkedési zavarokkal küzdő nagyothalló gyermekek csoportmunkája során

Elméleti tanulmány

Bokor László: Az áttétel idegtudományi megközelítése

SZAKMAI KÖZÉLET

Interjú

A hazai pszichoterápia jelenkori történetéből. Szőnyi Gábor interjúja Füredi Jánossal

Viták, hozzászólások

Pszichoterápia sajátos kommunikációs csatornák (VOIP) alkalmazásával – *Kiss Tibor Cece*

A terápiás gyakorlat etikai kérdései 7. – *Horgász Csaba ♦ Kapusi Gyula ♦ Kútvölgyi Andrea*
Levél a Szerkesztőhöz – *Székács Judit*

Hírek

Kitüntetések: Bagdy Emőke

In memoriam Alpár Zsuzsa – *Halász Anna*

Beszámolók

Konferenciák – *Kis Médea ♦ Novotny Gabriella ♦ Kovács Petra ♦ Vizin Gabriella*

Könyvismertetés – *Kiss Tibor Cece ♦ G. Tóth Anita ♦ Túry Ferenc*

Szakkönyv-listák – *Medicina Könyvkiadó Zrt. ♦ Oriold és Tsai Kiadó ♦ Park*

Könyvkiadó ♦ Ursus Libris

Szakmai programok

Szerkesztőségi közlemények

A szerkesztő előszava

A Pszichoterápia folyóirat 2013/2 számának összeolvasása azt a kérdést veti fel bennem, hogy merre irányul a szakma: visszaszólítanak a gyökerek, a tágabb egységgel való spirituális azonosulás lehetőségével kecsegtetve, vagy a posztmodern kor tudományos felfedezéseitől várjuk az eredményességet? A lap tartalmának, hangulatának ilyen szerű érzékelése a kérdés mellett magában hordozza a választ is: az egyes irányok nem a kizárólagosság, a megosztottság, hanem az integráció lehetőségének kiaknázásával biztosíthatják a többletet. A közölt írások még az integráció eszközére is rámutatnak: majdnem mindegyikben fellelhető a kommunikáció, mint kulcsfogalom, ami ellentétesnek tűnő irányokat (irányzat), különböző ontológiai szinteket egyesíthet, eredményezheti a kiteljesülést, és a személyi beteljesülést a terápián keresztül.

Mire az olvasó kezébe veheti ezt a lapszámot, már átrepült fölöttünk Ostra istennő színes tojásokat tojó madara, ránk hagyva az újjászületés igényét, úgy ahogyan az a szakma lüktetésében, vagy akár az emberi sorsokban beteljesülni igyekeznek. Az egy ágról fakadt két fiú közül az egyik visszafelé indul – az újjászületést a székely falú hagyományaiból igyekeznek magába szívni –, a másik a posztmodern kor adta lehetőségeket kihasználva, átrepül hetedhét határon és a grönlandi hómezők embert próbáló kihívásai között keresi belső útját, a beteljesülés forrásait. Előre-hátra az időben, keletre-nyugatra a térben csak a felszínen vethet hullámokat, „alul a víznek árja”, ami a lényegét hordozza, a kibontakozás igényét. Hát ilyen gondolatokkal, érzésekkel olvastam ezt a lapszámot.

Ezt a metaszintet *Csigó Katalin* azzal sugallta, hogy a kognitív idegtudomány és a neuropszichológia eredményeivel igyekeznek gazdagítani a pszichoanalitikus klinikai gyakorlatot, új irány felé mutatva, a kényszeres működésmód értelmezését szorgalmazva a tünetek értelmezése helyett. *Bokor László* írása az áttétel jelenségének mélyebb megértését kínálja, az agy működésével kapcsolatos kutatásokra alapozva. *Andrejkovics Mónika*, *Gasparik Éva*, *Bokor Petra*, *Freckska Ede* bio-pszicho-szocio-spirituális modellje szemléletváltást és integrációt sürget, de azt az ősi tudást is hangsúlyozza, hogy a tágabb egységgel azonosulva az egyénnek szélesebb lehetősége nyílik az értelem és értékképzésre. *Boldvai Ferenc*, *Kárpáti Gyöngyvér*, *Csorba János*, *Mészáros Judit* módszertani újításra biztat: a klasszikus módszereket érdemes kipróbálni új környezetben (pszichodráma sajátos szükségletű gyermekekkel).

A konferencia beszámolóik hangulata rácsengett az előzőekben leírt benyomásokra, felerősítve bennem azt az érzést, hogy valóban részesei vagyunk az új lehetőségek keresésének. A három rendezvényről (Csoportok egészségesekkel és betegekkel: Csoportanalitikus és Kiképző Társaság – Téli Workshop; a pécsi IV. Magyar Pszichoanalitikus Filmkonferencia; az „Új távlatok a pszichoterápiában” Semmelweis Egyetem Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika Magyar Viselkedéstanulmányi és Kognitív Terápiás Egyesület továbbképzés és konferencia) készült beszámolóiban azt olvashatjuk, hogy az előadások és a műhelyek az integráció és együttműködés előnyeit emelték ki, a virtuális valóság technikáinak befogadására biztattak, bizonyították a tudomány és a művészet találkozásának megtermékenyítő erejét, bemutatták egyes, a kognitív terápiák harmadik hullámához tartozó, módszerek hatékonyságát valamint tudományosan bizonyítható eredményeit.

A szakmai közélet rovatban egy alkotó életpálya fontosabb mozzanatai ismerhetjük meg, Szőnyi Gábor kérdezi a 75 éves Füredi Jánost. Értesülünk Bagdy Emőke kitüntetéséről és Alpár Zsuzsa haláláról, kinek búcsúztatóját Halász Anna írta. Székács Judit jóvoltából megtudhatjuk, hogy a Ferenczi archívum megérkezett Londonba.

Vitarovatunkban most egy olyan példa szerepel, ahol vétségre vétség halmozódik, míg végül etikai eljárásá fajul. Újabb hozzászólással folytatódik a sajátos kommunikációs csatornákon keresztül történő pszichoterápiák kapcsán kezdeményezett vita, amit a következő lapszámunkban lezárunk, de ami a közelgő konferencia egyik kerekasztalának keretében ismét felvehető.

A hagyománynak megfelelően ez a lapszám is közöl könyvismertetést (három 2012-es kiadású művet mutatnak be a recenzensek), szakkönyvlistákat, és előre jelez szakmai programokat.

A Pszichoterápia folyóirat májusban újból kommunikációs fórumot biztosít, hogy a szakmáról való gondolkodásunkat élőszóban oszthassuk meg egymással, hogy tapasztalatainkat közös térbe hozva kölcsönösen gazdagodhassunk. Erre az alkalomra mindenkit szeretettel elvárunk!

Albert-Lőrincz Enikő

TANULMÁNY ABSZTRAKTOK

Elméleti tanulmány

Kényszerbetegek pszichoanalitikus kezelése: szembenézés a kognitív idegtudomány eredményeivel

Csigó Katalin

A kényszerbetegség (obszesszív-kompulzív zavar – OCD) ma, a DSM-IV diagnosztikai rendszerben a szorongásos zavarok közé tartozik. Ez a DSM-V-ben változni fog, mivel a mai neuroanatómiai, neuropszichológiai ismereteink alapján ezt a kórképet nem tekinthetjük kizárólagosan szorongásos kórképnek. Pszichoanalitikus körben ez az elképzelés már jóval korábban megjelent. Cikkemben a kényszerbetegség megértését célozva különböző tudományterületek – kognitív idegtudomány, pszichoanalízis, neuropszichológia – eredményeit igyekszem összekapcsolni. Az OCD neuroanatómiai hátterének legmodernebb elméletei az úgynevezett fronto-striatalis körök interkonnekciós elméletei. Jelen ismereteink a betegség kognitív profilját illetően pedig a végrehajtó rendszer és a non-verbális memória sérülését azonosítják. Cikkemben bemutatom azt, hogyan fordíthatók le a neurokognitív eltérésekről szerzett ismereteink a klinikai gyakorlat, a pszichoanalitikus munka nyelvére. A kényszerbetegekre jellemző neuropszichológiai deficitnek (a döntéshozási képesség, a váltás és gátlás képességének sérülése) strukturális deficitnek tekinthetők, melyek nehezítik az értelmezésekre alapozott pszichoanalitikus munkát. Cikkemben emellett érvelek, hogy az OCD kezelésében pszichoanalitikus terápia végezhető, ugyanakkor annak fókusza a tünetek értelmezése helyett a kényszeres működésmód értelmezése kell, hogy legyen. A módosított pszichoanalitikus munka kulcselemei: a kényszeres és „valóságos” szelf elkülönítése; a belső tapasztalás kialakítása a különböző szelf részokről; a kényszeres szelf rész mint én-idegen elem megnevezése; a szelf definíció változtatása; az én-idegen elem integrációja; és egy új, integráltabb szelf megteremtése.

Kulcsszavak: obszesszív-kompulzív zavar – neuropszichológia – pszichoanalízis

Elméleti tanulmány

Az orvoslás és a pszichoterápia új paradigmája: a bio-pszicho-szocio-spirituális (BPSS) modell

Andrejkovics Mónika, Gasparik Éva, Bokor Petra és Frecska Ede

A spiritualitás témájának az orvoslás és a pszichoterápia keretein belüli elhelyezése egyre inkább sürgetőbbé válik. A medicina az utóbbi évtizedekben több szempontból is a válság jeleit mutatja, ami arra hívja fel a figyelmet, hogy megérett a helyzet a paradigmaváltásra. A bemutatásra kerülő bio-pszicho-szocio-spirituális (BPSS) modell az Engel-i biopszichoszociális modell kiegészítését jelenti a spirituális dimenzióval. A szerzők egyrészt felhívják a figyelmet annak szükségességére, hogy a szakma jelölje ki a BPSS modell pontos elméleti kereteit és határozza meg a modell gyakorlati alkalmazhatóságának szempontjait. Mindehhez szükséges a közös terminológia, tudományos vizsgálati eszköztár és terápiás protokollok kialakítása.

A szerzők másrészt a spiritualitás koncepciójának identifikációs alapról történő megközelítését javasolják. A szűken vett és kulturálisan determinált közösség (szociusz) feletti tágabb egységgel azonosulva az egyénnek szélesebb lehetősége nyílik arra, hogy több értéket, jelentést és értelmet hozzon életébe. A transzperszonális élmény facilitálhatja azt az azonosulást, amely a spiritualitás irányába orientálja az egyént. Ebben a megközelítésben a spiritualitás metaszintként jelenik meg a biopszichoszociális szféra felett. A hit fontos motivációs faktor ehhez az identifikációs lépéshez, amelyet a transzcendentális sajátélmények elősegítenek.

Kulcsszavak: bio-pszicho-szocio-spirituális modell – BPSS modell – paradigmaváltás – spiritualitás

Módszertani tanulmány

Individuálpszichológiai játékdrama tapasztalatok beilleszkedési zavarokkal küzdő nagyothalló gyermekek csoportmunkája során

Boldvai Ferenc, Kárpáti Gyöngyvér, Csorba János, Mészáros Judit

A tanulmány a beilleszkedési zavarokkal küzdő nagyothalló gyermekek játékdramacsoportmunkáját mutatja be. A csoport célja a hallássérült gyermekek beilleszkedési zavarainak javítása volt, az Adler-i individuálpszichológia és Kende Hanna alkalmazott individuálpszichológiai (IP) szemléletű gyermekdrama-módszerének segítségével. A munka több szempontból is sajátos: a résztvevők hallássérültek és magatartászavarral is rendelkeznek. A szerzők bemutatják az érzékszervi sérültekre jellemző magatartászavarok értelmezési keretét. Kitérnek a velük való munka megkülönböztető jegyeire, és gyakorlati tanácsokkal is szolgálnak. A csoportmunka kapcsán részletesen bemutatják a lélektani munkát beindító hívóképeket és ennek elméleti magyarázatát. Rámutatnak a hívóképek és a személyes tematika összecsengésére. Részletezik a csoportfoglalkozások lefolyását, történéseit. Leírják azt a módot, ahogyan a hallássérült gyermekek igen szegényes, egysíkú történeteit kreatívvá

és a dramatikus térben lejátszhatóvá alakítják. Számba veszik a csoportülés felépítése szerint megjelenő feszültségeket, agresszív jelzéseket, impulzív cselekedeteket, valamint ezeknek kézbentartási lehetőségét. Az aktív, cselekvés-centrikus, önértékelés-javító drámatechnika az eddigi tapasztalatok alapján elősegíti az agresszív magatartás és beilleszkedési zavarok kedvező befolyásolását. A szerzők tapasztalata szerint ezt a módszert sikeresen lehet alkalmazni érzékszervi fogyatékkal társuló magatartászavarban szenvedő gyermekcsoportoknál is.

Kulcsszavak: hallási fogyatékoság – Individuálpszichológia – IP gyermekjátékdráma – fogyatékos gyermekek beilleszkedési zavara

Elméleti tanulmány

Bokor László

Az áttétel idegtudományi megközelítése

Az áttétel a pszichoanalízis legelfogadottabb fogalma. Miközben a pszichoanalízisen belül az áttétel eltérő felfogásaival találkozunk, annak központi jelentőségét egyik elmélet sem vitatja. Az áttételt a neurális hálózatok által tárolt reprezentációk határozzák meg. A reprezentációk kapcsolati helyzetekben és a szelf élményszervező aktivitásában betöltött szerepe aktiválódási készenlétük eredménye. A neuronplaszticitásnak köszönhető a procedurális tanulás, amely felelős a karaktervonásokért, ugyanakkor biztosítja a terápiás változások lehetőségét. A pszichoanalízis számára elsősorban az implicit-procedurális memória kiemelt jelentőségű, mert ez tartalmazza az én-védő mechanizmusokat, valamint a reprezentációk tudatos narratívához nem illeszthető elemeit.

Az áttételért az amygdalában és a prefrontális kéregben lévő implicit-procedurális memória által tárolt reprezentációk felelősek. A terápia során, annak „ismerős” helyzetként történő felismerésért, a korábban kódolt neurális patternek aktiválódása felelős. Mind a külső ingerekre, mind pedig a belső ingerekre adott nem tudatos szintű, gyors, azonnali választ a tükröneuronok biztosítják.

Túlterhelő élmények során erősödik az amygdala multimodális neuronjainak működése, valamint a tükröneuron rendszer tüzelése. A traumatikus élmények tárolása az említett struktúrákhoz tartozó implicit-procedurális memóriában történik.

A tükröneuron rendszer fontos szerepet játszik a társas kapcsolatokban kialakított attitűdökben, mivel a neurális szinten zajló illeszkedés és illesztési folyamatok lehetővé teszik a komplex interakcionális ingerek gyors felismerését.

A pszichoanalízis során a neurális hálózatok módosulásán keresztül elcsendesednek a trauma neurális patternjei. A folyamat az áttételt meghatározó reprezentációk változásán keresztül valósul meg. A gyógyulás során a régi élményhez így új kapcsolati konfiguráció kapcsolódik.

Kulcsszavak: áttétel – reprezentáció – kognitív idegtudomány – neurális hálózat – memóriarendszer – tükröneuron